

Claudio Monteverdi
Vespro della Beata Virgine
1610

Cappella Gabrieli
Schola Cantorum van de
Sint-Janskathedraal
's-Hertogenbosch
Barokorkest In Stil Moderno

Solisten:
Griet de Geyter
Andrea Tjäder
Matevz Kajdiz
Eyjólfur Eyjólfsson
Patrick Pranger
Hidde Kleikamp

Instudering Schola Cantorum:
Jeroen Felix

Algehele leiding:
Maarten Michielsen

vrijdag 19 mei 2017 20.15 uur
Oude of Pelgrimvaderskerk
Rotterdam

zondag 21 mei 2017 15.00 uur
Grote Kerk
Den Bosch

**WILLEM
TWEË**

Monteverdi Maria Vespers

Over Cappella Gabrieli

In 1986 richtte Maarten Michielsen de Stichting Koorprojecten Rotterdam (SKPR) op. Het idee om eerst een programma te bedenken, vervolgens een bijpassend koor samen te stellen en dit programma dan in korte tijd uit te werken en uit te voeren, was toen nog niet wijdverbreid; Koorproject Rotterdam was het eerste koor in Nederland dat zo werkte. Vanaf het begin nodigde Maarten regelmatig specialisten uit die zijn koor verder konden brengen. Marius van Altena, Uwe Gronostay, Andrew Parrott, David Wulstan, Frans Moonen, Harry van der Kamp en Jan Bogaarts en Ton Koopman werkten niet alleen met veel kennis van zaken, maar ook met groot enthousiasme met het koor. De Rotterdamse koorprojecten leverden vier cd's op, met onder meer muziek van Palestrina, Purcell (Dido and Aeneas) en de familie Bach. Het tienjarig bestaan werd gevierd met een Monteverdi-dag waarop, naast muziek van Carissimi, de Missa in illo Tempore en de Maria Vespers klonken.

Na dertien jaar in projectvorm gewerkt te hebben, groeide de behoefte om op regelmatige basis met een vaste groep te werken aan een gemeenschappelijke klank en een veeleisend, voornamelijk polyfoon repertoire. Om die reden is Cappella Gabrieli opgezet: een wekelijks repeterend koor van ervaren zangers dat wordt uitgebreid als de muziek erom vraagt. In 2000 gaf het koor zijn eerste concert onder de nieuwe naam. Daarna volgden programma's met muziek uit renaissance en barok, maar ook met twintigste-eeuwse stukken. Cappella Gabrieli zong onder meer werk van Palestrina (Canticum Cantorum), Heinrich Schütz (Musikalische Exequien), Johann Sebastian Bach (Hohe Messe, vierde Lutherse mis, Magnificat), cantates (Buxtehude, Bach, Telemann), Gesualdo en Lassus (Lagrime di San Pietro), maar ook ouder (Machaut) en moderner werk (Distler, Britten, Schönberg, Hindemith, Milhaud, Stravinsky).

In 2005 werden oude en nieuwe muziek zelfs versmolten toen Cappella Gabrieli bij het Internationaal Korenfestival Arnhem de voltooide Cantiones Sacrae van Don Carlo Gesualdo da Venosa in première bracht. Van de motetten, gedrukt in 1603, zijn twee partijboeken verloren gegaan: de tweede sopraan en de bas. In opdracht van Cappella Gabrieli componeerden drie Nederlandse componisten, Theo Verbey, Henri Broeren en Joop Voorn de ontbrekende stemmen. Een aantal van deze motetten zijn te beluisteren op de site www.cappellagabrieli.nl. De partituren hiervan zijn gratis verkrijgbaar op de site CPDL.

Speciale vermelding verdienen ook de overige werken die Joop Voorn voor Cappella Gabrieli schreef. Na de voltooiing van de Gesualdo-motetten volgde een prachtige cantate voor 6-stemmig koor, 2 solisten en klein ensemble op teksten van Rilke. Daarna een grootbezet, meerdelig requiem, "Schweigsamer Tod"; een lange muzikale overdenking over de dood op wereldlijke teksten van o.a. Rilke, Hölderlin, Heine en Hesse. Vo-

rig jaar nog bracht Cappella Gabrieli drie prachtige Petrarca-madrigalen van Voorn in première.

In haar 30ste seizoen neemt Cappella Gabrieli u graag mee terug naar een van haar oude favorieten, de Maria Vespers van Claudio Monteverdi.

Programma

I Domine ad adiuvandum – Psalm 69

Antiphona ad Psalmum 109

II Dixit Dominus – psalm 109

Antiphona ad Psalmum 109

III Nigra sum (Hooglied)

Antiphona ad Psalmum 112

IV Laudate pueri Dominum – psalm 112

Antiphona ad Psalmum 112

V Pulchra es (Hooglied)

Antiphona ad Psalmum 121

VI Laetatus sum – psalm 121

Antiphona ad Psalmum 121

VII Duo Seraphim

Antiphona ad Psalmum 126

VIII Nisi Dominus – psalm 126

Antiphona ad Psalmum 126

IX Audi coelum

Pauze

Antiphona ad Psalmum 147

X Lauda Jerusalem – psalm 147

Antiphona ad Psalmum 147

XI Sonata sopra Sanctia Maria

XII Ave maris stella

Antiphona ad Magnificat

XIII Magnificat

Antiphona ad Magnificat

Maria Vespers: gouden document in westerse liturgische muziek

door Rien Frölich

In 1610 deed Claudio Monteverdi, op dat moment maestro di cappella aan het hof van de hertog van Mantua, een gooi naar een aanstelling in Rome. Om Paus Paulus V te behagen en hem tot een financiële bijdrage te bewegen liet hij een boek het licht zien met de mis 'In

illo tempore', de 'Vespro della Beata Vergine da concerto' en twee 'Magnificats'.

De opzet mislukte: hij kreeg de aanstelling niet, ook geen financiële tegemoetkoming, en de werken werden voor zover we weten niet in Rome uitgevoerd. Het was niet de eerste keer dat Monteverdi op die manier een zeperd haalde. In 1590 droeg hij, in een poging via senator Ricordi een post in Milaan te verwerven, zijn Tweede Madrigalenboek aan hem op. Ook die poging had geen succes.

Vincenzo: een krent

Monteverdi moet echter ook contact hebben gehad met het hertogelijk hof van Mantua. Daar had hij meer succes, want kort na 1590 werd hij door Vincenzo I Gonzaga, de kunstlievende maar al even spijzieke zoon van Guglielmo, aangesteld. Het was Guglielmo, bevriend met Palestrina, die de specifieke traditie van Mantua vestigde. Twaalf jaar diende Monteverdi aan dat hof in de ondergeschikte positie van suonatora di vivuola. Hij moest zich, eerst als violist, daarna als zanger en later als assistent-dirigent schikken naar de hofdirigenten Giaches de Wert en Benedetto Pallavicino.

Pas na zijn weinig succesvolle reis naar Rome in 1610 werd Monteverdi aangesteld als maestro di cappella. Twee jaar later, op 18 februari 1612, na de dood van Vincenzo, werd hij in Mantua aan de dijk gezet. Arm, want het was in Mantua geen vetpot: zo royaal als Vincenzo geld uitgaf voor zichzelf, zo kreterig was hij voor zijn musici. Toch had Vincenzo blijkbaar een zwak voor Monteverdi. Hij nam hem mee op zijn campagne tegen Hongarije en hij mocht de hertog ook vergezellen tijdens zijn politieke reis naar Vlaanderen. Daar kwam Monteverdi in contact met Franse musici.

Januskop

Maar wie was die Monteverdi eigenlijk, en hoe kon hij uitgroeien tot de belangrijkste vernieuwer op de grens van laat-renaissance en barok?

Claudio Monteverdi werd als zoon van de in zeker aanzien verkerende arts Baldessare Monteverdi geboren in Cremona, in 1567. Hij werd leerling van Marc'Antonio Ingegneri, musicae prefectus van de kathedraal van Cremona, en leerde van hem de traditionele vocale polyfonie.

Claudio had vier broers en zusters. Zijn jongere broer, Giulio Cesare, zou later zijn assistent worden in Mantua.

Monteverdi groeide op in een tijd van snelle veranderingen. Een periode waarin enerzijds werd teruggeblikt naar de zestiende eeuw, anderzijds vooruitgekeken naar de zeventiende, van het eind van een tijdperk naar een nieuw begin. Gretig stortte Monteverdi zich in de vernieuwing. Tussen 1592 en 1605 vestigde hij zijn faam met het componeren van vooruitstrevende en harmonisch gedurfde madrigalen, uitgegeven in de madrigaalboeken III, IV en V, en met de daaropvolgen-

de uitgave van de 'Scherzi Musicali' in 1607. Nog voor het verschijnen van deze boeken – de werken circuleerden reeds in beperkte kring – waren sommige ervan al scherp aangevallen door Giovanni Maria Artusi, kanunnik van de San Salvatore te Bologna en geleerd auteur van 'L'arte del contrapunto'.

De controversen tussen deze ultra-conservatieve volgelinge van Zarlino en Monteverdi hield acht jaar aan en culmineerde in vier kritische essays. Doelwit: negen madrigalen en scherzi, waaronder het wereldberoemd geworden 'Cruda Amarilli'.

In zijn Vijfde Madrigalenboek kondigt Monteverdi een omvangrijke theoretische verhandeling aan onder de titel 'Seconda prattica, overo perfettioni della moderna musica'. Dat boek zou hij nooit schrijven, al speelde hij in 1634 opnieuw met het idee. Maar het geeft wel een indruk van zijn muzikale overtuiging, kort gesymboliseerd in twee begrippen. Prima prattica duidt op de heerschappij van de harmonie over het woord, zoals bij de oude polyfonie, in de seconda prattica voert de dichtelijke tekst de heerschappij over de muziek. Deze nieuwe overtuiging brak volledig met de oude regels van de polyfonie en vormde de groeikern waaruit geleidelijk het recitatief, de basso continuo en de opera zouden ontstaan.

Eindelijk: de Opera!

Daarmee zijn we aangeland bij de muziekvorm waarvan Monteverdi de uitvinder mag worden genoemd: de opera. Een vorm die tot op de huidige dag principieel onveranderd voortbestaat en zijn expressieve kracht onverminderd heeft behouden, een fenomeen dat in de muziekgeschiedenis volstrekt uniek is.

'La favola d' Orfeo (ook wel 'Orfeo, favola in musica'), de eerste opera aller tijden die Monteverdi beroemd zal maken en zijn belang voor de muziekgeschiedenis voor altijd zal verzekeren, verenigt de karakteristieken van de experimentele recitatief-opera (gevestigd door de Florentijnse Camarata), de orkestrale schittering van het renaissance intermedio en de vooruitstrevende glans van da capo aria en orkestraal ritornello met hoog-dramatische commentariërende koren tot een Januskop-achtig operatype van unieke signatuur.

De opdracht kwam van de beide zoons van Vincenzo Gonzaga in Mantua. Orfeo beleefde zijn eerste opvoering op 26 februari 1607 in de Accademia della Invaghiti. Het magnifieke Operafestival in 1608 (ja, toen al!) ter gelegenheid van het huwelijksfeest van Francesco Gonzaga, Vincenzo's erfgenaam en opvolger, culmineerde in een tweede geesteskind van Monteverdi's vooruitstrevende productiviteit: 'Arianna' (mei 1608), waarvan helaas alleen het prachtige 'Lamento d' Arianna' bewaard is gebleven. Een ballet, 'Ballo dell' ingrato' volgde in juni 1608.

De productiviteit van Monteverdi's progressieve geest, zo overtuigend tot uiting gebracht door de kamermu-

ziekachtige vermenging van zangstemmen en instrumenten in zijn 'Scherzi musicali' en het karakteristieke kleurenpalet van zijn 'Orfeo', kende geen grenzen.

De Maria Vespers

Was Orfeo een opera met twee gezichten, het boek dat Monteverdi in 1610 opdroeg aan Paus Paulus V was dat in nog sterkere mate. Aan de ene kant de archaische mis 'In illo tempore', muzikaal gebaseerd op motieven uit het gelijknamig motet van Gombert, aan de andere kant de Maria Vespers, met hun rijke afwisseling van prima en seconda prattica.

Daarbij moeten twee facetten niet uit het oog worden verloren: Monteverdi componeerde het werk aan een hertogelijk hof, dat de beste zangers en instrumentalisten telde voor de nog jonge opera. Maar hij droeg het op aan een paus en hij was er zich heel wel van bewust dat de Rooms-Katholieke kerk de moderne concertante trend in de kerkmuziek met wantrouwen en afwijzing tegemoet trad. Kortom: hij moest zich vooral als traditioneel componist bewijzen. Daarom geeft het titelblad, vrij vertaald, aan dat het gaat om 'Een mis voor de Heilige Maagd in zes stemmen voor kerkelijke koren en meerstemmige vespers met velerlei geestelijke gezangen, te zingen in kapellen of andere hofelijke verblijven.' De eigenlijke titel, die het overtuigend bewijs levert dat het hier om een samenhangende compositie gaat, werkt hij weg in de partij voor de generale bas: 'Vespro delle Beata Vergine da concerto composta sopra canti fermi', ofwel 'Maria Vespers voor concertante uitvoering gecomponeerd over cantus fermi'.

De Maria Vespers mogen met recht een gouden document worden genoemd op de overgang van laatrenaissance naar barok. Als enige was Monteverdi vrij en in staat te putten uit een veelheid van stijlen, prima en seconda prattica toe te passen, zestiende eeuws contrapunt te plaatsen naast moderne polyfonie, aan solo-stemmen nu eens de oude virtuositeit, dan weer de nieuwe, stralende eenvoud mee te geven, en sombere, ernstige harmonieën af te wisselen met de heel wat vriendelijker stijl van de barok.

Gregoriaans

Een dergelijke mengelmoes van nu eens sobere, dan weer uitbundige stijlen zou tot een allegaartje kunnen leiden als Monteverdi niet de gouden formule had gevonden: hij verbindt alle delen door gregoriaans als bindende factor te gebruiken in alle liturgische delen die worden gezongen op de feesten van de Heilige Maagd Maria: het openings-Responsorium, de vijf Psalmen, de Hymne 'Ave maris stella' en het Magnificat. Andere componisten gebruiken het gregoriaans soms in één deel, maar niemand durfde de uitdaging aan om de schijnbaar eindeloze herhaling van de eenvoudige modi van de Psalmen en het Magnificat door een heel werk vol te houden. Echter, Monteverdi haalt wel een aantal trucs uit: hij 'vermomt' de modi in het Responsori-

um en gaat er in de Psalmen heel vrij mee om. Op deze hem eigen progressieve manier maakt hij de vorm van de liturgie helder. In de Hymne is het gregoriaans, verpakt in een attractieve melodie, het belangrijkste element. In het Magnificat, de rituele climax van de Vespers, worden de modi met een bijna neogotische sereniteit toegepast in lange noten, steeds herkenbaar, maar omlijst met vocale en instrumentale extravaganza's, alsof het een antiek heiligenstandbeeld is dat voor de vieringsdag feestelijk is getooid. Het zijn de instrumenten, die met hun prominente rol in Responsorium en Magnificat, de vorm ervan onderstrepen.

Dramaticus Monteverdi laat er geen misverstand over bestaan dat de opera ook zijn inspiratiebron bij de Vespers was: de orkestrale inleiding is rechtstreeks afgeleid van de introductie tot Orfeo en heeft ook hier de functie de toehoorder toe te roepen: 'Let op, er gaat iets gebeuren!'.

Venetië: de San Marco

Een jaar na zijn gedwongen vertrek uit Mantua, op 19 augustus 1613, werd Monteverdi met algemene stemmen benoemd tot maestro di cappella van de San Marco in Venetië. Eindelijk mocht hij zich verheugen in een post die hem paste, eindelijk kon hij de armoede achter zich laten. Van dat moment af zou hij zich bezighouden met de reorganisatie van de kerkmuziek van de San Marco. Dat leverde een eindeloze stroom van liturgische werken op in de dertig jaar (tot zijn dood, 29 november 1643) dat hij in de Dogenstad zou blijven.

Het belang van Monteverdi voor de westerse kunstmuziek kan moeilijk worden overschat. Met Beethoven, Wagner en Debussy behoort hij tot de componisten die een geweldige revolutionaire invloed hebben gehad en wier creatieve uitingen het muzikale klimaat van hun tijd ingrijpend hebben veranderd. Zijn opera's, 'Orfeo' en de later gecomponeerde 'Il ritorno d'Ulisse in patria' (1641) en 'L'incoronazione di Poppea' (1642) worden nog altijd op de wereldpodia uitgevoerd. Ook op instrumentaal gebied was hij een vernieuwer: hij was uitvinder van het tremolo en het pizzicato.

Opgroeiend tijdens die turbulente overgang van laatrenaissance naar barok was Claudio Monteverdi als enige door de geschiedenis aangewezen om de muzikale ontwikkeling te voltrekken van de uit de tijd geraakte polyfone traditie naar de vruchtbare vormen van opera, cantate en orkestraal geïnspireerde kerkmuziek. De Maria Vespers vormen daarvan een van de meest treffende voorbeelden.

I Domine ad adiuvandum - Psalm 69

Deus in adiutorium meum intende!
Domine, ad adiuvandum me festina.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper
et in saecula saeculorum.
Amen. Alleluia.

Antiphona ad Psalmum 109

Nigra sum, sed formosa,
filiae Jerusalem,
ideo dilexit me rex,
et introduxit me in cubiculum suum.

II Dixit Dominus - Psalm 109

Dixit Dominus Domino meo:
Sede a dextris meis
donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum.
Virgam virtutis tuae
emittet Dominus ex Sion,
dominare in medio inimicorum tuorum.

Tecum principium in die virtutis tuae,
in splendoribus sanctorum
ex utero ante luciferum
genui te.

Iuravit Dominus,
et non poenitebit eum:
Tu es sacerdos in aeternum
secundum ordinem Melchisedech.

Dominus a dextris tuis,
confregit in die irae suae reges.
Iudicabit in nationibus,
implebit ruinas,
conquassabit capita in terra multorum.

De torrente in via bibet,
propterea exaltabit caput.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.

Antiphona ad Psalmum 109

Nigra sum, sed formosa,
filiae Jerusalem,
ideo dilexit me rex,
et introduxit me in cubiculum suum.

III Nigra sum – Hooglied

Nigra sum, sed formosa, filiae Jerusalem.
Ideo dilexit me rex
et introduxit me in cubiculum suum
et dixit mihi: surge, amica mea, et veni,
iam hiems transit,
imber abiit et recessit.
Flores apparuerunt in terra nostra,
tempus putationis advenit.

God, kom mij te hulp!
Heer, haast je mij te helpen.
Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin en nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen.
Amen. Alleluja.

Donker ben ik, maar bekoorlijk,
meisjes van Jeruzalem.
Daarom heeft de Koning mij bemind
en mij binnengeleid in zijn kamer.

De Heer sprak tot mijn Heer:
'Zit aan mijn rechterhand;
totdat ik van je vijanden
een rustbank voor je voeten maak.
De scepter van je macht
zal de Heer je uit Sion zenden;
heers temidden van je vijanden.

Bij jou ligt de heerschappij ten dage van je macht,
in de glans van de heiligdommen,
vóór het ochtendlicht
heb ik je uit mijn schoot geboren laten worden.'

Gezwooren heeft de Heer,
-en het zal hem niet berouwen:
'Jij bent de priester in eeuwigheid
naar de wijze van Melchisedech.'

De Heer aan je rechterhand
vermorzelt koningen op de dag van zijn toorn.
Rechtspreken zal hij onder de volken,
voltooien hun nederlaag,
en verpletteren hun hoofden overal op aarde.

Uit een beek onderweg zal hij drinken
en daarna zal hij zijn hoofd verheffen.
Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest
zoals het was in het begin, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Donker ben ik, maar bekoorlijk,
meisjes van Jeruzalem.
Daarom heeft de Koning mij bemind
en mij binnengeleid in zijn kamer.

Donker ben ik, maar bekoorlijk, meisjes van Jeruzalem.
Daarom heeft de Koning mij bemind
en mij binnengeleid in zijn kamer
en tot mij gezegd: 'Sta op, mijn vriendin en kom mee,
want de winter is voorbij,
de regen is opgehouden en weggetrokken.
Bloemen zijn verschenen op onze velden;
de tijd om te snoeien is aangebroken.'

Antiphona ad Psalmum 112

Jam hiems transiit,
imber abiit et recessit,
surge amica mea, et veni.

Want de winter is voorbij,
de regen is opgehouden en weggetrokken,
sta op, mijn vriendin en kom!

IV Laudate pueri Dominum - Psalm 112

Laudate, pueri, Dominum,
laudate nomen Domini.
Sit nomen Domini benedictum
ex hoc nunc et usque in saeculum.
A solis ortu usque ad occasum
laudabile nomen Domini.
Excelsus super omnes gentes Dominus,
et super coelos gloria ejus.

Quis sicut Dominus Deus noster,
qui in altis habitat
et humilia respicit in coelo et in terra?
Suscitans a terra inopem,
et de stercore erigens pauperem,
ut collocet eum cum principibus,
cum principibus populi sui.
Qui habitare facit sterilem in domo,
matrem filiorum laetantem.
*Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.*

Antiphona ad Psalmum 112

Jam hiems transiit,
imber abiit et recessit,
surge amica mea, et veni.

Loof, dienaren, de Heer,
loof de naam van de Heer.
De naam van de Heer zij gezegend,
vanaf nu tot in eeuwigheid,
van zonsopgang tot zonsondergang,
prijzenswaardig is de naam van de Heer.
Verheven boven alle volken is de Heer
en boven de hemelen uit gaat zijn heerlijkheid.
Wie is als de Heer, onze God,
die in de hoogte woont
en acht slaat op het kleinste in de hemel en op aarde?
Die van de aarde de behoeftige opricht
en uit de drek de arme omhoog heft
om hem samen te zetten
met de hooggeplaatsten van zijn volk.
Die de kinderloze vrouw in huis neemt,
(en) haar als moeder van kinderen verblijdt.
*Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.*

Want de winter is voorbij,
de regen is opgehouden en weggetrokken,
sta op, mijn vriendin en kom!

V Pulchra es - Hooglied

Pulchra es, amica mea,
suavis et decora, filia Jerusalem.
Pulchra es, amica mea,
suavis et decora sicut Jerusalem,
terribilis ut castrorum acies ordinata.
Averte oculos tuos a me,
quia ipsi me avolare fecerunt.

Je bent mooi, mijn vriendin,
zacht en bevallig, meisje van Jeruzalem.
Je bent mooi, mijn vriendin,
lieflijk en statig als Jeruzalem,
ontzagwekkend als een leger in slagorde.
Wend je ogen van me af,
want die jagen mij op de vlucht.

Antiphona ad Psalmum 121

Pulchra es et decora, filia Jerusalem,
terribilis ut castrorum acies ordinata.

Mooi ben je, en bevallig, meisje van Jeruzalem,
ontzagwekkend als een leger in slagorde.

VI Laetatus sum - Psalm 121

Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi:
in domum Domini ibimus.
Stantes erant pedes nostri
in atriis tuis, Jerusalem.

Jerusalem, quae aedificatur ut civitas:
cuius participatio eius in idipsum.
Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini
testimonium Israel,
ad confitendum nomini Domini.
Quia illic sederunt sedes in iudicio,
sedes super domum David.
Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem:
et abundantia diligentibus te.

Blij was ik erom, dat men mij zei:
'Naar het huis van de Heer zullen wij gaan.'
Onze voeten staan reeds
in je voorhoven, Jeruzalem.

Jeruzalem, dat gebouwd is als een stad,
waarin alles aaneengesloten staat,
daar immers trekken de stammen van de Heer omhoog,
volgens het verbond met Israel,
om de naam van de Heer te loven.
Want daar staan de zetels voor het gerecht,
de zetels van het huis van David.
Vraag wat tot vrede strekt voor Jeruzalem:
overvloed zij hun, die jou liefhebben.

Fiat pax in virtute tua,
et abundantia in turribus tuis.

Propter fratres meos et proximos meos,
loquebar pacem de te.

Propter domum Domini Dei nostri
quaesivi bona tibi.

*Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.*

Antiphona ad Psalmum 121

Pulchra es et decora, filia Jerusalem,
terribilis uit castrorum acies ordinata.

VII Duo Seraphim

Duo Seraphim clamabant alter ad alterum:
Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Plena est omnis terra gloria eius.

Tres sunt qui testimonium dant in coelo:
Pater, Verbum et Spiritus Sanctus:
et hi tres unum sunt.

Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Plena est omnis terra gloria eius.

Antiphona ad Psalmum 126

Revertere, revertere, Sunamitis
Revertere, revertere ut intueamur te,
Vox Christi quid videbis in Sunamite
nisi castrorum acies ordinata.

VIII Nisi Dominus - Psalm 126

Nisi Dominus aedificaverit domum,
in vanum laboraverunt qui aedificant eam.
Nisi Dominus custodierit civitatem,
frustra vigilat qui custodit eam.
Vanum est vobis ante lucem surgere,
surgite postquam sederitis,
qui manducatis panem doloris.

Cum dederit dilectis suis somnum;
ecce hereditas Domini filii
merces fructus ventris.
Sicut sagittae in manu potentis,
ita filii excussorum.

Beatus vir qui implevit desiderium suum
ex ipsis, non confundetur
cum loquetur inimicis suis in porta.
*Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.*

Antiphona ad Psalmum 126

Revertere, revertere, Sunamitis
Revertere, revertere ut intueamur te,
Vox Christi quid videbis in Sunamite
nisi castrorum acies ordinata.

Moge vrede heersen in je veste
en overvloed in je torens.

Omwille van mijn broeders en mijn naasten
spreek ik vrede over jou uit.

Omwille van het huis van de Heer onze God
heb ik voor jou alle goeds gevraagd.
*Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.*

Mooi ben je, en bevallig, meisje van Jerusalem,
ontzagwekkend als een leger in slagorde.

Twee serafijnen riepen elkander toe:
'Heilig is God, Heer van de hemelse machten.
Vervuld is de hele aarde van zijn heerlijkheid.'

Drie zijn er, die getuigen in de hemel:
de Vader, het Woord en de Heilige Geest
en deze drie zijn één.

'Heilig is God, Heer van de hemelse machten.
Vervuld is de hele aarde van zijn heerlijkheid.'

Kom terug, kom terug, Sunamitische.
Kom terug, kom terug, en laat je aan ons zien,
Stem van Christus: wat zie je toch in die Sunamiti-
sche anders dan een leger in slagorde?

Als de Heer het huis niet zal bouwen,
tevergeefs werken dan de bouwlieden.
Als de Heer de stad niet zal bewaren,
vruchteloos waakt dan de schildwacht.
Het loont je niet om vóór het daglicht op te staan;
sta pas op als je bent uitgerust,
jij die het brood eet waarvoor je moet zwoegen.

Hij geeft het zijn beminden in slaap;
zie, de kinderen zijn het erfgoed van de Heer,
de vrucht van de schoot is zijn beloning.
Als pijlen in de hand van de held,
zo zijn de kinderen, ontvangen in de jeugd.
Gelukkig de man die zijn wens in hen vervuld ziet;
hij zal niet uit het veld geslagen zijn,
als hij zijn vijanden aan de poort te woord staat.
*Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin, nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.*

Kom terug, kom terug, Sunamitische.
Kom terug, kom terug, en laat je aan ons zien,
Stem van Christus: wat zie je toch in die Sunamiti-
sche anders dan een leger in slagorde?

IX Audi coelum

Audi, coelum, verba mea,
plena desiderio et perfusa gaudio.

Echo: audio

Dic quaeso mihi: quae est ista,
quae consurgens ut aurora rutilat,
ut benedicam?

Echo: dicam

Dic nam ista pulchra ut luna,
electa ut sol, replet laetitiam
terras, coelos, maria

Echo: Maria

Maria virgo illa dulcis
praedicata à propheta Ezechiël,
porta Orientalis

Echo: talis

Illa sacra et felix porta
per quam mors fuit expulsa,
introduxit autem vitam.

Echo: Ita

Quae semper tutum est
medium inter homines et Deum
pro culpae remedium.

Echo: medium

Omnes hanc ergo sequamur,
qua cum gratia mereamur vitam aeternam.
Consequamur.

Echo: sequamur

Praestet nobis Deus,
Pater hoc et Filius et Mater,
cuius nomen invocamus
dulce miseris solamen.

Echo: Amen

Benedicta es, virgo Maria,
in saeculorum saecula.

Hoor, hemel, mijn woorden aan,
die vol zijn van verlangen en vervuld van vreugde.

Echo: ik luister.

Zeg mij, vraag ik, wie is zij,
die oprijst, -rood als de dageraad-
opdat ik haar zalig mag prijzen?

Echo: Ik zal het zeggen.

Zeg mij of zij schoon is als de maan,
uitgelezen als de zon, en met vreugde
de aarde, hemelen en de zeeën vervult.

Echo: Maria.

Maria, die zoete maagd,
poort van het oosten,
zoals voorspeld door de profeet Ezechiël.

Echo: precies.

Die heilige en gelukzalige poort
waardoor de dood werd verdreven,
en het leven juist binnenkwam.

Echo: zo is het.

Die, altijd betrouwbaar,
bemiddelde tussen de mensen en God,
vergeefster van onze schuld.

Echo: middelaarster.

Laten wij allen dan haar volgen,
door wier genade wij het eeuwige leven verdienen.
Laten wij haar samen volgen.

Echo: laten wij haar volgen.

Moge ons dit gegeven worden
door God de Vader, en de Zoon en de Moeder
wier naam wij aanroepen
als zoete troost voor de ongelukkigen.

Echo: Amen.

Gezegend ben jij, Maagd Maria,
in de eeuwen der eeuwen.

- Pauze -

Antiphona ad Psalmum 147

Ista est speciosa
inter filias Jerusalem.

Dit meisje is bekoorlijk
tussen de meisjes van Jerusalem.

X Lauda Jerusalem -Psalm 147

Lauda, Jerusalem, Dominum;
lauda Deum tuum, Sion.
Quoniam confortavit seras portarum tuarum;
benedixit filiis tuis in te.
Qui posuit fines tuos pacem,
et adipe frumenti satiat te.

Qui emittit eloquium suum terrae:
velociter currit sermo ejus.
Qui dat nivem sicut lanam;
nebulam sicut cinerem spargit.
Mittit crystallum suum sicut buccellas:

Prijs, Jeruzalem, prijs de Heer;
Sion, loof je God.
Want hij heeft de grendels van je poorten versterkt;
hij heeft je kinderen in je midden gezegend.
Hij laat in je gebied vrede heersen,
en hij verzadigt je met dikke tarwekorrels.

Hij zendt zijn geboden naar de aarde,
zijn woord gaat snel voort.
Hij laat het sneeuwen als wol,
rijp strooit hij uit als as,
hagel werpt hij in brokken neer;

ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?
Emittet verbum suum, et liquefaciet ea;
flabit spiritus ejus,
et fluent aquae.

Qui annuntiat verbum suum Jacob,
justitias et judicia sua Israël.
Non fecit taliter omni nationi,
et judicia sua non manifestavit eis.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in secula seculorum. Amen.

Antiphona ad Psalmum 147

Ista est speciosa
inter filias Jerusalem.

XI Sonata sopra Sancta Maria

Santa Maria ora pro nobis.

XII Ave maris stella

Ave maris stella, Dei mater alma,
atque semper Virgo, felix coeli porta.
Sumens illud Ave Gabrielis ore,
funda nos in pace,
mutans Evae nomen.

Solve vincla reis,
profer lumen caecis,
mala nostra pelle, bona cuncta posce.

Monstra te esse matrem,
sumat per te precem,
qui pro nobis natus,
tulit esse tuus.

Virgo singularis inter omnes mitis,
nos culpae solutos, mites fac et castos.
Vitam praesta puram, iter para tutum,
ut videntes Jesum
semper collaetemur.

Sit laus Deo Patri,
summo Christus decus,
Spiritus Sancto tribus honor unus. Amen.

Antiphona ad Magnificat

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum,
benedicta tu in mulieribus.

XIII Magnificat- Lofzang van Maria

Magnificat anima mea Dominum.
Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
Quia respexit
humilitatem ancillae suae:
Ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.
Quia fecit mihi magna qui potens est,
et sanctum nomen eius.

wie is tegen de aanblik van zijn koude bestand?
Hij zal zijn woord doen uitgaan en alles zal weer smelten
hij zal zijn wind laten waaien,
en de wateren zullen stromen.

Hij maakt zijn woord aan Jakob bekend,
en zijn gerechtigheden en oordelen aan Israël.
Zo heeft hij niet voor alle volken gedaan;
aan hen heeft hij zijn oordelen niet bekend gemaakt.
Eer zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin en nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Dit meisje is bekoorlijk
tussen de meisjes van Jerusalem.

Heilige Maria, bid voor ons.

Wees gegroet, Sterre der Zee, milde moeder van God
en altijd Maagd, zalige poort van de hemel.
Jij die dit Ave uit de mond van Gabriel mocht horen,
grondvest ons in de vrede
door de naam van Eva om te keren.

Maak de boeien van de zondaars los,
schenk het licht aan de blinden,
verdrijf ons leed en roep al het goede over ons af.

Toon dat jij moeder bent;
moge door jouw voorspraak onze smeekbeden worden
aangenomen, door hem die voor ons geboren is,
en zich verwaardigd heeft jouw kind te zijn.

Uitzonderlijke maagd, de zachtmoedigste van allen,
maak ons vrij van schulden, zachtmoedig en rein.
Geef ons een zuiver leven, bereid ons een veilige weg,
opdat wij, Jezus aanschouwend,
ons eeuwig samen mogen verblijden.

Lof zij aan God de Vader,
roem aan Christus in den hoge,
en aan de Heilige Geest; aan alle drie gelijke eer. Amen.

Wees gegroet, Maria, vol van genade,
de Heer is met u,
gezegend zijt gij onder de vrouwen.

Mijn ziel verheft de Heer.
En mijn geest verheugt zich in God, mijn redder,
omdat hij heeft neergezien
op de geringheid van zijn dienstmaagd,
want zie, van heden af zullen mij zalig prijzen
alle geslachten,
omdat de Machtige voor mij grote dingen heeft ge-
daan. Heilig is zijn naam.

Et misericordia eius a progenie in progenies
timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo:
dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede,
et exaltavit humiles.

Esurientes implevit bonis:
et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum,
recordatus misericordiae suae.

Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius in saecula.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio et nunc

et semper et in saecula saeculorum. Amen.

Antiphona ad Magnificat

Ave Maria, gratia plena,

Dominus tecum,

benedicta tu in mulieribus.

En zijn barmhartigheid blijft van geslacht op geslacht
bij hen die hem vrezen.

Hij heeft macht uitgeoefend met zijn arm,
de trotsen van hart heeft hij uiteengeslagen.

Heersers heeft hij van hun tronen gehaald
en geringen heeft hij verheven.

Hongerigen heeft hij verzadigd met goede dingen
en rijken heeft hij met lege handen heengezonden.

Hij heeft Israël zijn dienaar, aanvaard;
zijn barmhartigheid indachtig,

zoals hij gesproken heeft tot onze voorvaders,
Abraham en zijn nageslacht, in eeuwigheid.

Eer zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Zoals het was in het begin, nu en altijd,

en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Wees gegroet, Maria, vol van genade,

de Heer is met u,

gezegend zijt gij onder de vrouwen.

Vertalingen

De vertalingen zijn van de hand van Anton Hendriks,
Ben Terstegge, en Hanneke Pot.

Tekst en opmaak programmaboekje

Marianne van den Beukel, Rien Frölich, Koen van Lee,
Hanneke Pot en Wilma Stolk.

Onze volgende concerten:

Vrijdag 24 november 2017

Zondag 26 november 2017

Dit concert is mede mogelijk gemaakt door:

Gemeente Rotterdam

Stichting Elise Mathilde Fonds

Gilles Hondius Foundation

Erasmusstichting

G. Ph. Verhagen - Stichting

Stichting Swart-van Essen

Stichting Bevordering van Volkskracht

Stichting Marguérite Antoinette

Van Ommeren - de Voogt Stichting

Prins Bernardfonds

Stichting Willem Twee muziek en beeldende kunst

Uitvoerenden

Dirigent

Maarten Michielsen

Solisten

Griet de Geyter
Andrea Tjäder
Matevz Kajdiz
Eyjólfur Eyjólfsson
Patrick Pranger
Hidde Kleikamp

Schola Cantorum

Jochen Boons
Vincent Roes
Frans van der Weide
Koos Hoekstra
Marti van Kilsdonk
Johannes Janssen
Ruben Kock
Ron Twaalfhoven
Eric Hoekstra

De Responsoria zijn ingestudeerd onder leiding van Jeroen Felix.

Barokorkest In Stil Moderno

Elin Eriksson – viool
Heidi Erbrich – viool
Hendrik Jan Wolfert – contrabas
Matthijs Lunenburg – cornetto
Nicholas Emmerson – cornetto
Tim Dowling – trombone
Simen van Mechelen – trombone
Joost Swinkels – trombone
Wouter Verschure – dulciaan

Piet Hulsbos – orgel
Israel Golani – theorb
Robert Smit – gamba

Cappella Gabrieli

Sopranen

Hilda Foncke
Hannelore Götz
Marion Koornneef
Bernadette van Leeuwen
Hanneke Pot
Jowina Roelevink
Wilma Stolk

Alten

Marianne van den Beukel
Leo-Hans Koornneef
Uzonka Sólyom
Lianne Vreugdenhil

Tenoren

Theo Boersema
Henk van Niekerk
Ben Terstegge

Koos Vleeshouwers
Kees de With

Bassen

Bert Arends
Ed Catijn
Joachim Fuchs
Peter Hilton
Ingo Homberger
Maarten Kuyt
Koen van Lee

Griet de Geyter (sopraan 1)

Griet de Geyter was al van jongs af aan geboeid door een verscheidenheid aan muzikale genres en de mogelijkheden van de stem. Dit vertaalde zich in een eclectische carrière die vele stijlen omvat: van polyfonie tot hedendaagse muziek, zowel in opera en oratorium als in het lied- en kamermuziekrepertoire. Als soliste concerteert Griet in alle grote werken uit het oratorium- en orkestrepertoire: passies en cantates van Bach, missen van Mozart, symfonieën van Mahler, Händel's Messiah, Solveig in Grieg's Peer Gynt, Mendelssohn, Pergolesi, Boccherini, Vivaldi en Fauré met dirigenten als Philippe Herreweghe, Vladimir Ashkenazy, Paul Dombrecht, Bart Van Reyn, Richard Egarr, Bart Naessens en Jos van Veldhoven.

Reeds als jonge studente was Griet geboeid door opera waardoor ze tijdens en na haar studies verschillende personages tot leven bracht. Zo zong ze vorig jaar in de nieuwe productie van The Ministry of Operatic Affairs: Dido&Aeneas en Acis&Galatea. Een ander geliefd genre van haar is het lied: ze gaf reeds vele liedrecitals met pianisten Nicolas Callot, Liebrecht Vanbeckevoort, Barbara Baltussen en Pascal Martin en vormt een vast trio met haar broer klarinettist Rik De Geyter en pianist Nicolas Callot waarmee verschillende concerten en een video-opname met werk van Mahler op het programma staan in 2017.

Griet specialiseerde zich in het uitvoeren van vocale muziek uit de laat-renaissance tot hoog-barok, met o.a. een video-opname als sopraansoliste in de Mattheus Passie met de Nederlandse Bachvereniging voor All of Bach en verschillende concerten als soliste met il Gardellino, Collegium Vocale Gent, De Nederlandse Bachvereniging, Le Poème Harmonique en BachPlus.

Als zevenjarige startte Griet haar muzikale opleiding met cursussen blokfluit, zang en piano aan de muziekacademie van Lebbeke. Na het behalen van haar masterdiploma's zang en blokfluit aan het Lemmensinstituut in Leuven vervolgde ze haar vocale studies in Den Haag en Amsterdam aan de Nederlandse Opera Academie. In 2007 behaalde ze haar masterdiploma in opera 'magna cum laude' aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag waar ze ook de 'Ruim Baan Voor Talent'-prijs ontving om haar vocale studies verder te zetten bij Jard van

Nes en Margreet Honig.

Meer informatie: www.grietdegeyter.be

Andrea Tjäder (sopraan 2)

Andrea Tjäder studeerde aan de Conservatoria van Birmingham (VK) en Den Haag. Tijdens haar studie in Nederland specialiseerde zij zich in de historisch verantwoorde uitvoeringspraktijk onder Rita Dams, Jill Feldman, Michael Chance en Peter Kooij. Na cum laude te zijn afgestudeerd in 2013, heeft Andrea opgetreden met vele verschillende ensembles en operagezelschappen in zowel Nederland als Groot-Brittannië. Haar operarollen omvatten onder andere "Poppea" in Monteverdi's *L'incoronazione di Poppea*, de titelrol in Händel's *Semele* and "Zweiter Knabe" in Die *Zauberflöte* van Mozart. Andrea heeft ook deelgenomen aan de wereldpremiere van drie eigentijdse opera's, *David Blake's Scoring a Century* in 2010, *The Enchanted World of Economy* van medestudent Renato Ferreira in 2013 en recentelijk de alom geprezen productie van *Mariken in de tuin der Lusten* met OPERAZDAY in 2015. Sinds mei 2014 is Andrea solist bij BarokOpera Amsterdam, met producties in Nederland en Frankrijk. Zij zong ook de rol van "Alcina" in *La Liberazione di Ruggiero d'isola Alcina* van Francesca Caccini bij het Brighton Early Music Festival 2015. Andrea wordt veel gevraagd als oratoriumsolist en haar repertoire omvat diverse cantates van J.S. Bach, evenals zijn *Magnificat*, *Matthäus-Passion*, *Johannes-Passion* and *H-moll Messe*, Haydn's *Nelson Mis* en zijn *Kleine Orgelmis* en de *Membra Jesu Nostri* van Dietrich Buxtehude. Sinds haar studie in Birmingham is Andrea een fervent ensemblezanger, waarbij zij zich vooral heeft gericht op het Engelse Renaissance repertoire. Haar eigen ensemble, *Consort Mirabile*, heeft opgetreden in de oude muziekfestivals van Brugge, Utrecht en Deventer. In juli 2016 was het één van de resident-ensembles van het VI International Music Festival in Piantón, Spanje, en werd het ook gevraagd voor het IYAP programma in Antwerpen in augustus van datzelfde jaar.

Matevz Kajdiz (tenor 1)

De Sloveense tenor Matevz Kajdiz studeerde zang in Ljubljana (Slovenië) en daarna aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, waar hij met speciale onderscheiding afstudeerde. Na zijn studie nam hij deel aan de National Opera Academy en verschillende masterclasses.

Als solist trad Matevz op tijdens verschillende festivals, concerten en recitals. Zijn repertoire is zeer gevarieerd, van Bach, Mozart en Schubert tot Janacek en Martinu.

Naast zijn solo-optredens zingt Matevz ook in The Slovenian National Radio Chamber Choir, het Groot Omroepkoor en in verschillende kamermuziekensembles.

Eyjólfur Eyjólfsson (tenor 2)

Eyjólfur Eyjólfsson werd geboren in Reykjavik en studeerde af als fluitist aan de Hafnarfjörður School of Music, waar hij ook zang studeerde. Hij vervolgde zijn studies aan de Guildhall School of Music and Drama waar hij het Opera Course and MMus-diploma behaalde.

Op het gebied van oratoria heeft hij de *Messiah* gezongen met de Royal Symphony Orchestra in Sevilla aan het Maestranza Theatre, *Berlioz' Messe Solennelle* met het Guildhall Symphony Orchestra in King's College, Cambridge, geleid door Christopher Robinson, de *Mis in C* van Dvorák met het Icelandic Symphony Orchestra, *Bach's Kerst Oratorium* in Hallgrímskirkja met het Hague International Baroque Orchestra, geleid door Hörður Áskelsson en hij was de Evangelist in *Bach's Mattheus Passie* in Sant'Ambrogio, Milaan.

Eyjólfur heeft recitals gegeven in IJsland, Engeland en Frankrijk met gerenommeerde musici zoals Paula Chateaufort in het Buscot House Theatre, Eugene Asti in de Gnessin Music Hall in Moskou en Dalton Baldwin, bij het Festival de Musique Islande-Provence.

Zijn operadebuut was de rol van Spakur in de folkloristische musical *Kolrassa* van Dr. Thórunn Guðmundsdóttir in het Tjarnarbió Theatre in Reykjavik. Sindsdien heeft hij de rollen vervuld van *Prologue* en *Peter Quint* in *The Turn of the Screw* bij het Music Festival in Kiev, Oekraïne, *Lucano* in *The Coronation of Poppea* voor The Early Opera Company in Iford met Christian Curnyn, *Beppe* in *Pagliacci* en *Sellem* in *The Rake's Progress* voor Icelandic Opera, *Liberto* in *The Coronation of Poppea* voor de English National Opera, *Sunleif Rasmussen's The Madman's Garden* met Aldurbáran aan het National Theatre, Reykjavik, *Ottavio* in *Don Giovanni* voor de English Touring Opera, *Sailor* in *Dido and Aeneas* voor ENO, *Opera North* en voor de Northern Sinfonia. Bij het Holland Dance Festival maakte Eyjólfur deel uit van Samir Calixto's Choreografie van Schubert's *Winterreise* met Rudolf Jansen.

Binnenkort zingt hij een hoofdrol in de nieuwe kinderopera *Baldursbrá* van Gunnsteinn Ólafsson en Böðvar Guðmundsson in de Harpa Music Hall, Reykjavik.

Hidde Kleikamp (bas 1)

Hidde Kleikamp begon zijn muzikale carrière als jongenssopraan in het kathedrale koor van de St. Bavo in Haarlem. Hij was dertien jaar lid van dit koor en zong er vele solo's. Nadat hij zijn bachelordiploma Muziekwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam behaalde, begon hij aan de studie Solozang aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Hier studeert hij momenteel bij Sasja Hunnago, Peter Kooij en Pascal Bertin.

Hidde volgde masterclasses bij Jill Feldman, Robin Blaze,

Ann Hallenberg en Hans Pieter Herman, en werkte mee aan enkele operaworkshops onder de countertenor Michael Chance. In een van deze workshops vertolkte hij de titelrol in de opera l'Orfeo van Claudio Monteverdi. Als solist zong hij o.a. in de Requiems van Fauré en Duruflé en Via Crucis van Liszt. Hidde werkte mee aan projecten onder leiding van Ton Koopman, Paul Hillier, Kaspars Putnins, Anthony Hermus, Charles Toet, Kurt Bikkembergs en vele anderen in binnen- en buitenland.

Hidde was mede-oprichter van het mannenensemble Haerlemsche Heeren. Hij was muzikaal leider van 2011 tot 2015. Momenteel dirigeert hij verschillende koren in de Randstad.

Patrick Pranger (bas 2)

Patrick Pranger kreeg zijn zangopleiding aan het Noord-Nederlands Conservatorium te Groningen. Hij werd tijdens deze opleiding gecoacht door Sasja Hunnago, Wout Oosterkamp en Gerda van Zelm. De laatste jaren van zijn opleiding genoot hij aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Hier volgde hij ook lessen op het gebied van opera en oude muziek.

Als bariton heeft hij zich ontwikkeld als een veelzijdig zanger. Zo zong hij een kleine rol in Wagners 'Tristan und Isolde' o.l.v. Valery Gergiev en excelleerde hij als 'Il Commendatore' in Mozarts 'Don Giovanni' o.l.v. de beroemde klavecijnist en dirigent Richard Egarr. Met Jan-Willem de Vriend en zijn Combattimento Consort voerde hij werken uit van Händel, en soleerde hij meerdere malen bij Bachkoor Holland en het Concertgebouw Kamerorkest. Ook werkte hij als solist met dirigenten als Kenneth Montgomery, Peter Dijkstra, Paul McCreech en zong hij als ensemblezanger bij het World Youth Choir, The Gents en het Nederlands Kamerkoor.

Ook al is Patrick op alle zangdisciplines actief, toch heeft hij een voorkeur voor het oratoriumvak. Zo zong hij de grote werken en vele cantates van J.S. Bach, maar ook bijvoorbeeld de 'Petite Messe Solennelle' van G. Rossini en de requiems van Duruflé, Fauré en Mozart. Daarnaast werd concertmuziek als de 'Carmina Burana' van C. Orff en 'Les Noces' van I. Strawinsky door deze bariton uitgevoerd. Sinds 2015 vormt hij samen met sopraan Nienke Otten, mezzosopraan Petra Stoute en tenor Leon van Liere het solistenkwartet CLARUS. Patrick profileert zich ook als dirigent. Zo is hij artistiek leider van VE Sonante Vocale (Amersfoort), jonge vrouwenensemble Focaliber, Oratoriumkoor Alphen en kamerkoor Corps d'Esprit (Rotterdam). Steeds vaker wordt Patrick als gastdirigent gevraagd en hij is een graag geziene gastdocent ensembleleiding op het Koninklijk Conservatorium.

Masterclasses volgde Patrick bij Miranda van Kralingen, John Bröcheler, Marius van Altena, Michael Chance en Stephan MacLeod.

Meer informatie: www.patrickpranger.com.

Schola Cantorum "Die Sangeren Onser Liever Vrouwen"

De Schola Cantorum "Die Sangeren Onser Liever Vrouwen" is het koor van de Kathedrale basiliek van Sint-Jan te 's-Hertogenbosch. Een kerk met een zeer rijke historie en een koor met een eeuwenoude traditie.

Het oudste getuigenis van jongenskoorzang in de Sint-Jan is een testament van Willem van Gent uit 1274. Willem van Gent vermaakte destijds drie schellingen per jaar voor het zingen van missen door de jongens van de Latijnse school. In de Middeleeuwen was deze school beroemd; 's-Hertogenbosch was toen een belangrijk cultureel centrum. Over die periode is veel terug te vinden in de archieven van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap. Zo blijkt uit rekeningen dat er zeker in de 14e eeuw al een orgel was in de Sint-Jan en dat diverse grote componisten uit de Lage Landen de stad bezochten en er werken maakten die in de koorboeken bewaard worden.

De Schola heeft een rijke historie maar is springlevend. Iedere zondag wordt er in twee liturgievieringen in verschillende samenstellingen gezongen. Regelmatig is het koor te beluisteren op radio en televisie. Voor concerten en liturgische vieringen bezocht de Schola veel buitenlandse steden met als hoogtepunten Antwerpen, Parijs, Ely en Cambridge (King's College Chapel).

Onder de noemer 'Muziek uit de Sint-Jankathedraal' werden drie elpees en vijf cd's uitgebracht. Voor de grote betekenis in culturele zin ontving de Schola de zilveren Jeroen Boschpenning van de stad 's-Hertogenbosch en de Albert Swane Prijs.

Sinds 1996 staat het koor onder leiding van Rector Cantus Jeroen Felix.

In Stil Moderno

In Stil Moderno werd door het Tijdschrift Oude Muziek "een nieuwe ster aan het firmament" genoemd. Om zijn ongebruikelijke bezetting (twee violen, drie trombones en orgel), zijn afwisselende repertoire en virtuoze uitvoeringen werd het ensemble door publiek en pers bejubeld.

Het ensemble, waarvan de leden afkomstig zijn uit vijf verschillende landen, onderzoekt de 17e-eeuwse muziek. Geïnspireerd door de stile moderno of moderne stijl, zoals die in Italië ontstond, combineert het ensemble in zijn vaak fascinerende programma's werken van beroemde componisten met die van minder bekende meesters.

In Stil Moderno heeft op verschillende prestigieuze festivals gestaan, o.a. het Praags Lentefestival. Ook was het ensemble tweemaal in het Netwerk Oude Muziek te beluisteren. Zijn twee cd's, Musica Polonica en Musica Venetia, zijn internationaal met lof ontvangen.

In Stil Moderno, geprezen als "een nieuwe ster aan het firmament", is één van Nederlands meest fascinerende barok ensembles. De ongewone bezetting - 2 violen, 3 trombones en orgel - en het uitgekende repertoire spreken tot de verbeelding van pers en publiek. "Impeccably performed by virtuoso players"; "een vertolking van grote klasse"; "een concert waarover het publiek niet uitgepraat raakte" zijn maar enkele van de vele lofbetuigingen die het ensemble ontving.

Uit de pers:

Impeccably performed by virtuoso players...both the performers and the instruments were so fine that the variety of sounds and the degree of expressiveness simply could not be described in a few words.

Historical Brass, USA

In Stil Moderno laat hier een vertolking van grote klasse horen. De eenheid tussen de verschillende musici is sterk...de vaak verrassende composities krijgen een grote mate van lichtheid en helderheid.

Luister

Een nieuwe ster aan het firmament

Tijdschrift Oude Muziek

Cette remarquable leçon d'histoire est très bien interprétée....la cohésion entre les musiciens apporte une grande souplesse d'articulation et de phrasé...

la Monde de la Musique, Frankrijk

Prachtige ontdekkingen bood het programma van door Italiaanse componisten beïnvloede Poolse barokmuziek, gespeeld door de groep In Stil Moderno. Meeslepende uitvoeringen bovendien. Een concert waarover het publiek niet uitgepraat raakte.

Haagse Courant

In Stil moderno treats this unknown music seriously and plays superbly.

Early music Magazine Goldberg, Spanje

In Stil moderno is a group new to me and I have to say that I am very impressed indeed: the three trombones with chamber organ produce a wonderfully rich sound which provides the fiddles with the perfect harmonic background to weave some crisply articulated, bright, high treble counterpoint.

Early music Review, VK

...waarmee In Stil Moderno wederom demonstreert tot de interessantste en bovenal meest geanimeerde oude-muziek-ensembles in dit land te behoren

Haagse Courant

Dirigent: Maarten Michielsen

Maarten Michielsen (1957) studeerde schoolmuziek en koordirectie aan de conservatoria van Tilburg en Den Haag en dirigeerde onder meer Lingua Musica, het Leidse Arnold Schönberg-ensemble en het Toonkunstkoor Dordrecht. Ook was hij artistiek leider van Cappella Palestrina, een ensemble van professionele zangers. Cappella Palestrina bracht twee cd's uit.

In 1986 richtte Michielsen het Koorproject Rotterdam op: per project stelde hij een kamerkoor samen van gevorderde amateurzangers. Van vier projecten zijn cd's verschenen, met werk van onder meer Palestrina, Purcell, Hendrik Andriessen en de familie Bach.

In 1999 stapten Michielsen en een groep koorleden af van de projectmatige opzet en begonnen Cappella Gabrieli.

Volg Cappella Gabrieli (liefst digitaal)

Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van Cappella Gabrieli? Meld dat dan even bij het tafeltje aan de ingang. U krijgt dan informatie over concerten, per e-mail of (liever niet) per post.

Krijgt u onze aankondigingen al per post, maar wilt u deze voortaan liever digitaal ontvangen in plaats van op de deurmat - graag! Stuur een e-mail naar info@cappellagabrieli.nl en vermeld daarin uw huisadres, zodat wij weten welk huisadres wij uit onze lijst kunnen verwijderen. Dat scheelt postzegels, papier en drukkosten!

Ook op onze website, Facebook (Cappella Gabrieli), Twitter (@CappellaG) en SoundCloud zijn we goed te volgen.

Meezingen?

Cappella Gabrieli heeft altijd belangstelling voor geofende zangers in alle stemgroepen. Het koor repeteert op zondagavond in Rotterdam-centrum, vlak bij station Blaak. Bent u geïnteresseerd of kent u iemand die dat is? Maak een afspraak voor een auditie met Maarten Michielsen, telefoonnummer 06-14487661.

Orgeltje huren?

Cappella Gabrieli is de trotse bezitter van een kistorgeltje met unieke kwaliteiten. Het instrument is door orgelbouwer Henk Klop in Garderen speciaal ontworpen en gebouwd voor renaissance- en barokmuziek. Het is te huur. Neem daarvoor contact op met Maarten Michielsen (06-14487661).

www.cappellagabrieli.nl; info@cappellagabrieli.nl

